

Informacija o pripremi i provedbi projekta „Vijeće građana Rijeke“

REPUBLIKA HRVATSKA
PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA
GRAD RIJEKA

Gradonačelnik

KLASA: 024-02/23-01/50

URBROJ: 2170-1-03-00-23-1

Rijeka, 15. 5. 2023.

GRADSKOM VIJEĆU GRADA RIJEKE
N/p predsjednice Ane Trošelj

Na temelju članka 58. Statuta Grada Rijeke ("Službene novine Primorsko-goranske županije" broj 24/09, 11/10 i 5/13 i "Službene novine Grada Rijeke" broj 7/14, 12/17, 9/18 i 11/18 - pročišćeni tekst, 2/20 i 3/21) dostavljam **Informaciju o pripremi i provedbi projekta „Vijeće građana Rijeke**

GRADONAČELNIK

Marko FILIPOVIĆ

INFORMACIJA O PRIPREMI I PROVEDBI PROJEKTA „VIJEĆE GRAĐANA RIJEKE“

Grad Rijeka, od samoga osnutka, kontinuirano razvija i primjenjuje različite modele **uključivanja građana u procese donošenja odluka, kreiranja proračuna i praćenja rada tijela javne vlasti**, a tijekom 2023. godine predlaže se priprema i provedba projekta pod nazivom „Vijeće građana Rijeke“ s ciljem povećanja interesa i spremnosti građana za aktivno sudjelovanje u procesima posrednog i neposrednog donošenja odluka na lokalnoj razini te povećanja razine povjerenja građana u demokratske procedure i institucije.

U tom smislu, smatra se da provedba ovog projekta te širenje rezultata projekta u druge lokalne zajednice može ponuditi barem dio odgovora na izazove s kojima se susreću moderne demokracije, kako na lokalnoj, tako i na nacionalnoj, pa i europskoj razini. Ti su izazovi:

- jačanje antidemokratskih, antisistemskih i autokratskih političkih i društvenih pokreta,
- sužavanje prostora djelovanja civilnoga društva i utjecaja organizacija civilnoga društva,
- sve snažnija društvena polarizacija i kontinuirana erozija društvenog kapitala i društvene kohezije, posebno razine uopćenog povjerenja i povjerenja u (demokratske) institucije, te, posljedično,
- smanjenje interesa i spremnosti građana na aktivnijem angažmanu u procesima donošenja odluka, kako neposrednim (izbori i referendum), tako i posrednim.

Navedene trendove prate globalna događanja, koja ne usporavaju ili zaustavljaju „eroziju demokracije“, već joj doprinose, uključujući klimatsku krizu, migrantsku krizu, globalnu pandemiju COVID-19, rat u Ukrajini te niz brzih i dubokih društvenih, socijalnih, ekonomskih, tehničkih i tehnoloških promjena. Sve spomenute promjene utječu na svakodnevni život građana i lokalnih zajednica, ali i na načine kako se odlučuje i upravlja na svim razinama društvenog i političkog života zajednice

Zbog svega navedenog traže se nova rješenja i pristupi za jačanje demokracije i povećanje povjerenja u demokratske procedure i institucije s posebnim naglaskom na jačanje uloge građana u procesima donošenja odluka. Jedan od alata koji u posljednjih nekoliko godina zauzima središnje mjesto u tim nastojanjima je organiziranje sudioničkih događanja i procesa od strane nositelja javne vlasti kojima se nastoji osnažiti i konkretizirati utjecaj građana na donošenje odluka na važne teme u rasponu od propitivanja budućnosti Europe ili uloge pojedinih država globalno, preko rasprava o visoko polarizirajućim temama poput prava na pobačaj ili eutanaziju do rasprava o načinima kako demokratizirati demokraciju, o ulozi „susjedstava u razvoju zajednice“ i niza drugih globalnih, nacionalnih ili lokalnih pitanja od značaja za život građana.

Vijeća građana (Citizens' Assemblies) predstavljaju inovativni alat koji omogućava sudjelovanje građana u procesima donošenja odluka na različitim razinama vlasti (od lokalne do europske) i razmatranje različitih tema i važnih društvenih i političkih pitanja od strane samih građana koji, u strukturiranom i vođenom procesu, izrađuju prijedloge i preporuke donositeljima i provoditeljima odluka na zadanu temu, pitanje odnosno problem. Vijeća građana provedena su do sada u Njemačkoj, Belgiji, Republici Irskoj i mnogim drugim državama ili gradovima, pa i na razini Europske unije.

Vijeće građana čine građani i građanke koji se biraju slučajnim odabirom (ždrijebom) stanovnika grada, regije ili države vodeći računa o statističkoj reprezentativnosti i socijalno-strukturnoj heterogenosti ukupnog stanovništva zajednice.

Vijeća građana omogućavaju građanima da se na informiran, konstruktivan, uključujući i tolerantan način bave društveno-političkim pitanjima, a sam proces se može podijeliti u četiri glavne faze:

- Proces započinje fazom učenja koja može trajati nekoliko tjedana (vikenda), a koja omogućuje sudionicima da se uhvate u koštac s temama kojima će se baviti kroz individualno i zajedničko učenje. Angažirani stručnjaci koji daju informacije i podloge za rasprave i odlučivanje trebali bi biti neutralni ili, u slučaju spornih pitanja, izričito zastupati suprotna stajališta.
- Nakon toga slijedi faza konzultacija tijekom koje sudionici mogu održati javne rasprave i na druge načine prikupljati informacije i mišljenja šire javnosti i/ili pojedinih relevantnih aktera i dionika s obzirom na temu vijeća građana.
- U trećoj fazi odvija se proces raspravljanja i odlučivanja tijekom kojeg sudionici u malim grupama raspravljaju, vrednuju i važu rezultate, iskustva i argumente dobivene kroz dvije prethodne faze. Ova faza služi za postupni razvoj zajedničkog pozicioniranja sudionika vijeća građana spram teme odnosno ključnih pitanja koje su pred njih postavljena. Sudionici slušaju, socijaliziraju se u okruženju koje njeguje empatiju i razmjenjuju argumente, pri čemu nisu podvrgnuti nikakvoj prisili. Imaju priliku pronaći, preispitati ili revidirati vlastito stajalište.
- Cijeli proces završava četvrtom fazom u kojoj se odlučuje o konačnom rezultatu, tj. preporukama vijeća građana o zadanoj temi odnosno pitanju. Očekuje se da usvojene preporuke budu rezultat kvalitetnog kolektivnog odlučivanja te da budu upućene na razmatranje tijelu javne vlasti koje je i pokrenulo cijeli proces.

Grad Rijeka želi pozvati građanke i građane da sudjelovanjem u Vijeću građana Rijeke neposredno doprinesu unapređenju sustava mjesne samouprave i rada vijeća mjesnih odbora, ali i aktivnijeg uključivanja građana u razvoj lokalne zajednice kroz mjesne odbore u Rijeci. Drugim riječima, Grad Rijeka želi istovremeno razvijati i nove alate sudjelovanja građana (vijeća građana) i koristiti ih za jačanje odnosno unapređivanje postojećih (mjesna samouprava kao oblik neposrednog sudjelovanja građana u odlučivanju o pitanjima od njihovog svakodnevnog i neposrednog interesa za život i rad).

Iako Grad Rijeka ima razvijenu infrastrukturu za rad vijeća mjesnih odbora (dalje u tekstu: VMO), interes građana za sudjelovanje u razvoju lokalne zajednice kroz sustav mjesne samouprave je vrlo ograničen. Tu tvrdnju potkrepljuje i izrazito slab odaziv birača na izbore za članove VMO. Tako je na posljednjim mjesnim izborima, koji su održani 12. ožujka 2023. godine, izlaznost birača bila tek 10,27%, što je tek nešto više nego na izborima održanim 2. prosinca 2018. godine kada je izlaznost bila 9,22%, slično kao i na izborima održanim 19. listopada 2014. godine. Ovako slab interes građana na izborima za članove VMO nije karakterističan samo za Grad Rijeku. Slična je situacija, pa i teža, i u susjednim i brojnim drugim jedinicama lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj.

Uz navedeno, posebno važan, a ozbiljno zapostavljen alat temeljem kojeg *građani mogu neposredno* odlučivati (jedini oblik neposrednog odlučivanja građana, uz referendum) i sudjelovati u odlučivanju o lokalnim poslovima je zbor građana. Ovo pravo građana izrijeком je navedeno i u Ustavu Republike Hrvatske (članak 128., stavak 3.) a smješta se, i operacionalizira, u okrilju sustava mjesne samouprave. Na području Grada Rijeke zborovi građana sazivaju se iznimno rijetko. U proteklom četverogodišnjem mandatu (2018.-2022.) na području sva 34 mjesna odbora u Rijeci održana su samo 3 zbora građana u 2018., 2 zbora građana u 2019., 1 zbor građana u 2020. godini, dok 2 planirana zbora građana u 2021. godini nisu održana uslijed pandemije COVID-19 i pratećih epidemioloških mjera. Zborovi građana, osim za neposredno donošenje odluka, mogu poslužiti kao vrijeme i mjesto za jaču komunikaciju između VMO-a i građana te neposredno uključivanje građana u razvoj lokalnih zajednica.

S druge strane, Grad Rijeka od 2005. uspješno provodi Riječki program lokalnog partnerstva u sklopu kojeg su provedeni brojni projekti vijeća mjesnih odbora, udruga i grupa građana čime je potaknuto aktivno sudjelovanje građana u zadovoljavanju potreba u lokalnoj zajednici i na rješavanje problema prisutnih u zajednici, omogućena je brža realizacija komunalnih projekata, razvijan je partnerski i suodgovoran odnos Grada i građana u realizaciji projekata i

omogućen neposredan utjecaj građana na raspodjelu dijela proračunskih sredstava te je poticana vrijednost volontiranja u zajednici i doniranja s ciljem ostvarenja zajedničkog dobra.

U proteklih nekoliko godina pojavljuje se i sve više organizacija civilnoga društva i neformalnih inicijativa građana koje aktivno doprinose unapređenju kvalitete života u svojim „kvartovima“ i koji vide snažan potencijal za razvoj cijeloga grada upravo u i kroz mjesnu samoupravu i mjesne odbore te aktivno sudjelovanje građana u procesima donošenja odluka.

Stoga se predlaže da sudionici Vijeća građana Rijeke u svom radu budu vođeni ključnim pitanjima vezanim za mjesnu samoupravu u Rijeci koji odražavaju i različite postojeće potrebe, probleme i ograničenja, ali i različite mogućnosti i prostore za unapređenje i razvoj:

- Kako povećati učinkovitost i značaj sustava mjesne samouprave u Gradu Rijeci za ukupni razvoj lokalne zajednice?
- Kako povećati i ojačati ulogu mjesne samouprave i vijeća mjesnih odbora za pružanje snažnijeg doprinosa razvoju grada te za poticanje građana na aktivnije sudjelovanje u razvoju lokalne zajednice?
- Kako potaknuti i osnažiti građane za aktivnije sudjelovanje u životu lokalne zajednice kroz uključivanje u aktivnosti i programe vijeća mjesnih odbora na području Grada Rijeke?

Vijeće građana Rijeke, koje će činiti 35 nasumično odabranih građanki i građana Rijeke, bit će održano **od sredine rujna do sredine studenog 2023. godine**, kroz 6 susreta koji će se u pravilu odvijati subotom, uz facilitatore i facilitatorice iz reda riječkih organizacija civilnoga društva. Za koordinaciju provedbe cijeloga projekta bit će zadužena riječka Udruga za razvoj civilnog društva SMART, s kojom Grad Rijeka ima dugogodišnju uspješnu suradnju u pripremi i provedbi različitih aktivnosti, projekata i programa usmjerenih na aktivno građanstvo i razvoj civilnoga društva.

Radi se o organizaciji koja ima bogato i dugogodišnje iskustvo suradnje s Gradom Rijekom u području mjesne samouprave (pokretanje i razvoj „Riječkog programa lokalnog partnerstva“ (dalje: RPLP), sudjelovanje u povjerenstvu za odabir projekta u sklopu RPLP-a, edukacije za zainteresirane prijavitelje u sklopu RPLP-a, unapređenje i razvoj postupka prijave i obrazaca za prijavu projekata na RPLP, sudjelovanje u povjerenstvu za odabir programa vijeća mjesnih odbora) i različitim praksama i alatima aktivnog sudjelovanja građana u procesima donošenja odluka i razvoju lokalne zajednice te međusektorske suradnje. Uz navedeno, Grad Rijeka i SMART iza sebe imaju i niz provedenih suradničkih i partnerskih europskih i lokalnih projekata.

Pripremu i provedbu ovog projekta podržale su Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva i Zaklada Friedrich Ebert te Udruga gradova u Republici Hrvatskoj koja ima interes diseminacije ovoga projekta u jedinicama lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj. Grad Rijeka, pružit će provedbi ovoga projekta u 2023. godinu potporu u iznosu od 6.700,00 EUR.

Očekuje se da će provedba ovog projekta povećati interes i spremnost građana za aktivno sudjelovanje u procesima posrednog i neposrednog donošenja odluka na lokalnoj razini te povećati razinu povjerenja građana u demokratske procedure i institucije te da će se:

1. povećati utjecaj građana na procese donošenja odluka o razvoju lokalne zajednice na području Grada Rijeke,
2. unaprijediti sustav mjesne samouprave u Gradu Rijeci, kao oblika neposrednog sudjelovanja građana u odlučivanju o pitanjima od njihovog svakodnevnog i neposrednog interesa za život i rad te
3. potaknuti i druge jedinice lokalne i regionalne samouprave u Republici Hrvatskoj na stvaranje boljih mogućnosti i uvjeta za aktivnije sudjelovanje građana u procesima donošenja odluka.